

स्थानिक
निवडणुका
महायुतीत
लढू – रवींद्र
चव्हाण
/ पान २

लोकांचे दैनिक

epaper.lokshahivarta.in

आयुष्ये
इंग्लंडमध्ये
दमदार
शतक
/ पान ८

नागपूर। वर्धा। चंद्रपूर। गडचिरोली। भंडारा। गोंदिया। अमरावती। यवतमाळ। अकोला। वाशीम। बुलडाणा-खामगाव जिल्ह्यात वितरित होणारे दैनिक

वर्ष-१६, अंक- १२०, पृष्ठे : ८ + गुडमॉर्निंग, किंमत ५.०० रुपये

नागपूर, सोमवार, १४ जुलै २०२५

RNI No. MAHMAR/2010/35482

अप्रलेख - ‘विकास’ हिमालयाच्या मुळावर

परराष्ट्र मंत्री

जयशंकर एससीओ

बैठकीला रवाना

वृत्तसंस्था/नवी दिल्ली

शांघाय सहकार्य संघटना

अर्थातच एससीओच्या बैठकीला उपस्थित राहण्यासाठी परराष्ट्र मंत्री एस. जयशंकर चीनला भेट देणार आहेत. परराष्ट्र मंत्रालयाने सांगितले की, परराष्ट्र मंत्री एस. जयशंकर १३ ते १५ जुलैदरम्यान सिंगापूर आणि चीनच्या दोन्घ्यावर आहेत. यानंतर परराष्ट्र मंत्री जयशंकर चीनच्या तियानजिन शहरात होणाऱ्या शांघाय सहकार्य संघटनेच्या परराष्ट्र मंत्रांच्या बैठकीत सहभागी होतील. या बैठकीत ते द्विपक्षीय बैठकाही घेतील.

गलवानमध्ये भारतीय आणि चिनी सैनिकांमध्ये झालेल्या हिंसक चकमकीनंतर जयशंकर यांचा हा पहिलाच चीन दौरा आहे. पाकिस्तानदेखील एससीओचा सदस्य आहे. त्यामुळे पाकिस्तानचे परराष्ट्र मंत्रीदेखील येथे उपस्थित राहू शकतात. गेल्या महिन्यातच संरक्षण मंत्री राजनाथ सिंह एससीओ देशांच्या संरक्षण मंत्रांच्या बैठकीला उपस्थित राहण्यासाठी चीनला गेले होते. पाकिस्तानचे संरक्षण मंत्रीही तिथे उपस्थित होते. राजनाथ सिंह यांनी पाकिस्तानच्या संरक्षण मंत्रांना भेटले नाहीत. येथे राजनाथ यांनी पाकिस्तानच्या संरक्षण मंत्रांच्या उपस्थितीत दहशतवादावर जोरदार टीका केली होती. पण राजनाथ सिंह यांनी एससीओ संयुक्त निवेदनाच्या मसुद्यावर स्वाक्षरी करण्यास नकार दिला होता. कारण त्यात पहलामा दहशतवादी हल्ल्याचा उल्लेख नव्हता आणि त्यानंतर संयुक्त निवेदन जारी करण्यात आले नाही.

कुलगाममध्ये एका

ताप्याच्या तीन

बसची टक्कर

वृत्तसंस्था/जम्मू

जम्मू आणि काश्मीरमधील कुलगाम जिल्ह्यातील खुदवानी भागात श्रींगर-जम्मू राष्ट्रीय महामार्गावर अमरनाथ यात्रेच्या ताप्याच्या तीन बस एकमेकांवर आदळल्या. या अपघातात १० हून अधिक यात्रेकरू जखमी झाले. बालटिकडडे जाणाऱ्या तीन बस एकमेकांवर आदळल्याने हा अपघात ताबतू क्रॉसिंगजवळ झाला. अपघातात जखमी झालेल्या सर्व यात्रेकरूंना तातडीने जवळच्या रुग्णालयात नेण्यात आले. कैमोह रुग्णालयातील डॉक्टरांनी माहिती दिली की, सुमारे नऊ यात्रेकरूंना प्राथमिक उपचार घेण्यानंतर अर्धनतनाममधील सरकारी वैद्यकीय महाविद्यालयात जाण्यास सांगितले आहे. सर्व जखमी यात्रेकरूंच्या दुखापती बिकोळ असून त्यांची प्रकृती स्थिर असल्याचे डॉक्टरांनी सांगितले. त्यांना चांगल्या उपचारांसाठी आणि औपचारिकतेसाठी जीएमसी अर्धनतनाथ येथे पाठवण्यात आले आहे. प्रवाशांसाठी प्रशासनाने आवश्यक ती सर्व पावले उचलली आहेत आणि त्यांच्या सोयी आणि सुरक्षिततेची खात्री करण्यासाठी सूचना देण्यात आल्या आहेत.

सोने चांदी	
सोने	९८.८४०/-
चांदी	१,१०,०००/-
* सोने-२४ कॅरेटचे दर, चांदी प्रती किलो	
तापमान	
शहर	कमाल / किमान
नागपूर	३३.६ / २५.६
वाशीम	३१.० / २३.२
अकोला	३२.६ / २५.३
बुलडाणा	२९.६ / २२.८
अमरावती	३०.६ / २२.११
यवतमाळ	३१.४ / २३.६
वर्धा	३३.० / २५.५
चंद्रपूर	३४.४ / २४.८
गडचिरोली	३२.६ / २४.४
भंडारा	३२.० / २५.०
गोंदिया	३२.९ / २४.२

७४ हजार रेल्वे डब्यांमध्ये

सीसीटीव्ही बसवणार

प्रत्येक डब्यात चार ‘डोम टाईप’ कॅमेरे लावणार

वृत्तसंस्था/नवी दिल्ली

भारतीय रेल्वेने प्रवाशांच्या सुरक्षेसाठी लवकरच देशातील सर्व ७४ हजार रेल्वेगाडी डब्ये आणि १५ हजार इंजिन यामध्ये अत्याधुनिक सीसीटीव्ही कॅमेरे बसवण्याचा निर्णय घेतला आहे. सध्या ही यंत्रणा प्रायोगिक स्वरूपात उत्तर रेल्वेमध्ये वापरली जात होती आणि त्याचे परिणाम सकारात्मक आढळले आहेत. रेल्वे मंत्रालयाने स्पष्ट केले आहे की,

प्रत्येक डब्यामध्ये चार ‘डोम टाईप’ सीसीटीव्ही कॅमेरे बसवले जातील. हे सीसीटीव्ही दोन समोरील व दोन मागील दरवाजांजवळ असतील, तर इंजिनमध्ये सहा कॅमेरे असतील. यात पुढे, मागे, दोन्ही बाजूंना आणि दोन्ही कॅबिनमध्ये प्रत्येकी एक कॅमेरा तसेच दोन डेस्क-लावलेले मायक्रोफोनेदेखील बसवले जातील. रेल्वे प्रशासनाने स्पष्ट केले की, या

निर्णयामुळे विशेषतः महिलांच्या सुरक्षेचा प्रश्न अधिक प्रभावीपणे हाताळला जाईल. एकट्या किंवा इतर प्रवाशांसोबत प्रवास करणाऱ्या महिलांना अनेकदा असुरक्षित वाटत असते. आता २४बाय७ ऑनलाइन निगराणी होईल, असे एका वरिष्ठ अधिकाऱ्याने सांगितले.

गोपनीयतेची काळजी

प्रवाशांच्या गोपनीयतेचा विचार करतांना, कॅमेरे केवळ डब्यांच्या सामान्य हालचाली क्षेत्रात (दरवाज्याजवळ) लावले जाणार आहेत. त्यामुळे डब्यांमधील खासगी भाग किंवा शयनक्षेत्र सुरक्षित राहील. १०० किमी प्रतितासह वेगाने धावणाऱ्या गाड्यांमध्येही हे सीसीटीव्ही उत्तमरित्या काम करू शकतील. याशिवाय, रेल्वेमंत्री अश्विनी वैष्णव यांनी या कॅमेऱ्यांद्वारे मिळणाऱ्या डेटावर इंडियाएआय मिशनच्या सहकार्याने कृत्रिम बुद्धिमत्ता (एआय) वापरण्याच्या शक्यतेचाही विचार करण्याचे आदेश दिले आहेत.

डिझेल मालगाडीला भीषण आग

वंदे भारत, शताब्दीसह चेन्नईतील अनेक गाड्या रद्द

वृत्तसंस्था/चेन्नई

तामिळनाडूतील तिरुवल्लूर रेल्वे स्थानकावर रविवारी सकाळी एक मोठी दुर्घटना घडली. डिझेलने भरलेल्या मालगाडीला भीषण आग लागल्यामुळे रेल्वे वाहतूक पूर्णपणे विस्कळीत झाली आहे. या आगीत पाच टँकर वॅग्स जळून खाक झाल्याची माहिती आहे. सुदैवाने या दुर्घटनेत कोणतीही जीवितहानी झालेली नाही.

रविवारी पहाटेच्या सुमारास ही मालगाडी तिरुवल्लूर स्थानकाजवळून जात असताना अचानक एका वॅगनमध्ये आग लागली. ही आग काही वेळातच अन्य डिझेल टँकरपर्यंत पसरली आणि आगीचे लोट व धुराचे गडद वलय परिसरात पसरले. त्यातून मोठ्या ज्वाळा उठू लागल्या. या घटनेमुळे संपूर्ण स्थानकात घबराट

पसरली. मालगाडीतील आगीचा व्हिडीओ सोशल मीडियावर व्हायरल झाला आहे. आग इतकी भीषण होती की, तीव्र

ज्वाळांसोबतच संपूर्ण आकाशात धुराचे काळे लोट दिसत होते. स्थानिक प्रशासनाच्या म्हणण्यानुसार, आगीची माहिती

संभाजी ब्रिगेडच्या प्रवीण

गायकवाडांना काळे फासले

शिवधर्म फाउंडेशनच्या कार्यकर्त्यांकडून मारहाण

वृत्तसंस्था/सोलापूर

अक्कलकोट येथे संभाजी ब्रिगेडचे प्रदेशाध्यक्ष प्रवीण गायकवाड यांच्या तोंडाला शिवधर्म फाऊंडेशनच्या कार्यकर्त्यांनी काळे फासले. प्रवीण गायकवाड हे रविवारी अक्कलकोट येथे फत्तेसिंह शिक्षण संस्था आणि सकल मराठा समाजाच्या कार्यक्रमासाठी आले असताना ही घटना घडली.

प्रवीण गायकवाड फत्तेसिंह शिक्षण संस्था आणि सकल मराठा समाजाने आयोजित केलेल्या एका माहितीनुसार, विहारमधील सिरदरम्यान घरोघरी भेटी दिल्या. तेव्हा बूथ लेव्हल ऑफिसर्स (बीएलओ) यांना मतदार यादीमध्ये नेपाळ, बांगलादेश आणि म्यानमारमधून बेकायदेशीरपणे आलेले लोक मोठ्या संख्येने आढळून आले आहेत.

निवडणूक आयोगाच्या सूत्रांनुसार, १ ऑगस्ट २०२५ नंतर योग्य तपासणीअंती अशा व्यक्तींची

फासल्यानंतर प्रवीण गायकवाड हे कारमध्ये जाऊन बसले. मात्र शिवधर्म फाऊंडेशनचे कार्यकर्त्यांनी कारमध्ये घुसून गायकवाड यांना मारहाण केली. त्यानंतर रस्त्यावरदेखील मारहाण करण्यात आली. त्यामुळे अक्कलकोटमध्ये काही काळ तणावाचे वातावरण निर्माण झाले होते. प्रवीण गायकवाड यांनी आपल्या संघटनेच्या नावामध्ये छत्रपती संभाजी महाराजांचा ऐकरी उल्लेख केल्याने शिवधर्म फाऊंडेशनचे कार्यकर्ते आक्रमक झाले होते. त्याचबरोबर गायकवाड यांनी स्वामी समर्थांचा ऐकरी उल्लेख करून त्यांचा अवमान केल्याचा देखील राग या संघटनेच्या पदाधिकाऱ्यांच्या मनात होता.

देशभर मतदार यादी

पुनरीक्षणाची तयारी

नवी दिल्ली : पुढील

महिण्यापासून संपूर्ण भारतभर मतदार यादीच्या विशेष पुनरीक्षणची तयारी निवडणूक आयोगाने सुरू केली आहे. हे पुनरीक्षण बिहारमध्ये सुरू असलेल्या विशेष

पुनरीक्षणासारखीच असेल. गेल्या आठवड्यात सर्वोच्च न्यायालयाने याला संवैधानिक जबाबदारी म्हणून घोषित केले आणि बिहारमध्ये निवडणूक आयोगाला ही प्रक्रिया सुरू ठेवण्याची परवानगी दिली तेव्हा निवडणूक आयोगाने हे पाऊल उचलले आहे. (वृत्त पान ६)

आता ‘फूड अँड ड्रग’च्या

अधिकाऱ्यांना शिवीगाळ

आमदार संजय गायकवाड पुन्हा आक्रमक

वृत्तसंस्था/बुलढाणा

आमदार संजय गायकवाड यांनी आमदार निवासातील कॅन्टीनमध्ये जेवण चांगले मिळाले नाही म्हणून कॅन्टीन चालकाला मारहाण केली होती. त्या मारहाणीचा प्रकरणानंतर त्यांच्यावर गुन्हा दाखल झाला आहे. मात्र, गुन्हा दाखल होऊनही आमदार गायकवाड यांनी आता फूड अँड

आयोगाच्या ‘सिर’मध्ये धक्कादायक खुलासे

रोजी प्रकाशित होणाऱ्या अंतिम यादीत समाविष्ट केली जाणार नाहीत. ३० सप्टेंबरनंतर, आयोग या संख्येचे आकडेदेखील उघड करेल, अशी अपेक्षा आहे. बिहारमधील मतदार यादीच्या पुनरावलोकनांतर्गत मतदार गणना फॉर्म सादर करण्याचे काम अंतिम टप्प्यात पोहोचले आहे. १ ऑगस्ट रोजी प्रसिद्ध होणाऱ्या मतदार यादीत ज्यांची नावे नाहीत, ते

भारतावर २० टक्क्यांपेक्षा कमी टॅरिफची शक्यता

वृत्तसंस्था/वाशिंग्टन

अमेरिकेचे राष्ट्राध्यक्ष डोनाल्ड ट्रम्प यांचा ‘टॅरिफ बॉम्ब’चे एकामागून एक देशांवर सतत स्फोट करीत आहे. सुरुवातीला जपान व दक्षिण कोरियासह १४ देशांना टॅरिफ पत्रे पाठवण्यात आली होती. त्यानंतर सात आणि पुन्हा दोन किंवा तीन देशांवर टॅरिफ जाहीर करण्याची प्रक्रिया सुरूच आहे. अमेरिकेच्या राष्ट्राध्यक्षांनी आतापर्यंत ब्राझीलवर सर्वाधिक ५० टक्के कर लादला आहे, तर अलिकडेच त्यांनी मेक्सिको आणि युरोपियन युनियनवर ३० टक्के कर लादण्याची घोषणाही केली आहे. मात्र, भारताचे नाव अद्याप यादीतून गायब आहे आणि भारत-अमेरिका व्यापार

अमेरिकेचे अध्यक्ष डोनाल्ड ट्रम्प यांनी सर्व देशांची टॅरिफ यादी शेअर केली असताना, भारताचे नाव अद्याप त्यात समाविष्ट केलेले नाही. यामागील कारण म्हणजे अमेरिका आणि भारत यांच्यातील व्यापार करार अद्याप अंतिम झालेला नाही.

ट्रम्पच्या ‘टॅरिफ बॉम्ब’ची संपूर्ण यादी उघड

कराराची घोषणा

देखील लवकरच अपेक्षित आहे. एकीकडे,

भारत आणि अमेरिका यांच्यातील व्यापार कराराबद्दल, ट्रम्प यांनी स्वतः दावा केला आहे की तो निर्णयाच्या अगदी जवळ आहे. मात्र, कृषी आणि दुग्ध क्षेत्रावरील चर्चा अडकल्यामुळे, ते मंजूर होऊ शकले नाही. भारतीय वाटाघाटीकर्त्यांचे एक पथक पुन्हा वाशिंग्टनला जाणार आहे आणि तेथील अमेरिकन अधिकाऱ्यांशी करारावर चर्चा करून हा प्रश्न सोडवेला. त्यावर लवकरच निर्णय घेतला जाऊ शकतो, अशी अपेक्षा आहे. यासंबंधीच्या कोणत्याही घोषणेचा परिणाम पुढील आठवड्यात भारतीय शेअर बाजाराच्या हालचालीवर दिसून येईल.

ज्येष्ठ विधिज्ञ उज्ज्वल निकम

यांच्यासह चौघे राज्यसभेवर

राष्ट्रपती नामनिर्देशित खासदार म्हणून निवड

वृत्तसंस्था/नवी दिल्ली

ज्येष्ठ व अनुभवी सरकारी वकील अॅड. उज्ज्वल निकम यांची राष्ट्रपती नामनिर्देशित खासदार म्हणून राज्यसभेवर निवड करण्यात आली आहे. त्यांच्या सोबतच माजी परराष्ट्र सचिव हर्षवर्धन श्रृंगला, प्रसिद्ध इतिहासकार डॉ. मीनाक्षी जैन आणि केरळमधील प्रसिद्ध समाजसेवक व शिक्षणतज्ज्ञ सदानंदन मास्टर यांनाही राज्यसभेसाठी नामांकित करण्यात आले आहे. सविधानाच्या कलम ६० अंतर्गत भारताच्या राष्ट्रपतींनी हे नामांकन केले आहे.

उज्ज्वल निकम यांनी अलीकडेच भारतीय जनता पक्षात प्रवेश केला होता. २०२४ मधील लोकसभा निवडणुकीत भाजपने त्यांना मुंबईतून उमेदवारी दिली होती. मात्र, काँग्रेसच्या वर्षा गायकवाड यांच्याकडून त्यांचा निसटता पराभव झाला. त्यानंतर आता त्यांना राष्ट्रपती नियुक्त सदस्य म्हणून राज्यसभेत संधी देण्यात आली आहे. लोकसभा निवडणूक भाजपकडून लढलेल्या अॅड. निकम यांचे घराणे मूळ काँग्रेसचे आहे. त्यांचे वडील बॅरिस्टर देवराज निकम हे चोपडा तालुक्यातून काँग्रेसचे आमदार होते. तसेच त्यांचे भाऊ दिलीप निकम व भावजय शैलजा निकम या काँग्रेसच्या जिल्हा

पंतप्रधान नरेंद्र

मोदींकडून शुभेच्छा

पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी रविवारी माजी परराष्ट्र सचिव हर्षवर्धन श्रृंगला, २६/११ मुंबई दहशतवादी हल्ल्यातील विशेष सरकारी वकील उज्ज्वल निकम, केरळ भाजप नेते सी. सदानंदन मास्टर आणि इतिहासकार मीनाक्षी जैन यांचे राज्यसभेवर नामांकन झाल्याबद्दल कौतुक केले. ‘एक्स’वर सर्व नामांकित सदस्यांचे अभिनंदन करत पंतप्रधान मोदी म्हणाले की, प्रादेशिक आणि राष्ट्रीय स्तरावर या चौघांचे योगदान अतुलनीय आहे आणि त्यांची तज्ज्ञता राज्यसभेच्या कामकाजाला समृद्ध करेल. उज्ज्वल निकम यांचे कायदा आणि संविधान क्षेत्रातील समर्पण अनुकरणीय आहे. ते केवळ एक यशस्वी वकील राहिले नाहीत, तर महत्त्वाच्या प्रकरणांमध्ये न्याय देण्याच्या प्रक्रियेतही त्यांनी आघाडीची भूमिका बजावली आहे. त्यांच्या संपूर्ण कायदेशीर कारकिर्दीत त्यांनी नेहमीच संवैधानिक मूल्ये मजबूत करण्यासाठी आणि सामान्य नागरिकांना सन्मानाने न्याय देण्यासाठी काम केले आहे, असे त्यांनी नमूद केले.

परिषद सदस्या होत्या. महत्त्वाच्या आणि उच्चस्तरीय गुन्हेगारी प्रकरणांमध्ये सरकारी वकील म्हणून ज्येष्ठ विधिज्ञ उज्ज्वल निकम यांची विशेष छाप आहे.

पीडित विद्यार्थिनीने रॉकेल

ओतून स्वतःला पेटवून घेतले

ओडिशा लैंगिक छळ प्रकरण; पीडिता ९५ टक्के भाजली

मुख्यमंत्री म्हणाले, गरज पडल्यास एअरलिफ्ट करू

वृत्तसंस्था/भुवनेश्वर

फकीर मोहन कॉलेजच्या बलात्कारी पीडित विद्यार्थिनीने न्याय न मिळाल्याने रविवारी रॉकेल ओतून स्वतःला पेटवून घेतली. त्यामध्ये ती ९०-९५ टक्के भाजली आहे. ती आयसीयु वर्डमध्ये व्हॅटिलेटरवर आहे. िल्ला वाचविण्याचा प्रकयल करणारा आणखी एक विद्यार्थी व विद्यार्थिनी जखमी झाले आहेत. ओडिशाचे मुख्यमंत्री रविवारी भुवनेश्वर एम्समध्ये पोहोचले आणि फकीर मोहन कॉलेजच्या पीडित विद्यार्थिनीची भेट घेतली. तिने स्वतःला पेटवून आत्महत्या करण्याचा प्रयत्न केला होता. या संदर्भात मुख्यमंत्री मोहन चरण माझी म्हणाले की, पुढचे २४ तास खूप महत्त्वाचे आहेत. दिल्ली एम्सच्या डॉक्टरांसोबतही बैठक झाली आहे. गरज पडल्यास विद्यार्थिनीला एअरलिफ्ट करून विमानाने हलवले जाईल. उपचाराचा संपूर्ण खर्च सरकार उचलेल.

राष्ट्रीय महिला आयोगाने (एनसीडब्ल्यू) ओडिशाच्या डीजीपींना या प्रकरणत कठोर कारवाई करण्याचे निर्देश दिले आहेत. फकीर मोहन कॉलेजच्या बी.एड. विभागाचे एचओडी समीर कुमार साहू

चौकशी करण्यासाठी

एक समिती स्थापन

ओडिशाचे शिक्षण मंत्री सूर्यवंशी सूरज म्हणाले की, पीडित विद्यार्थ्यांच्या उपचाराचा संपूर्ण खर्च राज्य सरकार उचलेल. या प्रकरणाची चौकशी करण्यासाठी एक उच्चस्तरीय समिती स्थापन करण्यात आली झाले आहे. पथकाने पीडितेच्या कुटुंबाचीही भेट घेतली आहे. आरोपी शिक्षकाला अटक करण्यात आली आहे. त्याला आज न्यायालयात हजर करण्यात आले, अशी माहिती त्यांनी दिली.

याच्यावर पीडिता आणि इतर विद्यार्थ्यांचे मानसिक व शारीरिक शोषण केल्याचा आरोप आहे. पोलिसांनी साहूला अटक केली आहे. तो विद्यार्थिनींकडून लैंगिक संबंधांची मागणी करायचा. कॉलेज प्रशासनाने आरोपीवरुद्ध कोणतीही कारवाई न केल्याने पीडित विद्यार्थिनी संतप्त झाली होती. स्वतःला पेटवून घेण्यापूर्वी तिने कोलेजच्या प्राचार्यांशी या विषयावर चर्चाही केली होती.

‘विकास’ हिमालयाच्या मुळावर

पावसाळ सुरु होऊन महिना होत आहे. आता जुलै महिन्यात संपूर्ण देशात पाऊस चांगला बरसला आहे. खास करून हिमालयीन प्रदेश आणि दक्षिणीतली महाराष्ट्र व छत्तीसगडमध्ये पावसामुळे हाहाकार माजला आहे. शेतकऱ्यांचे नुकसान होण्यासह जनजीवन प्रभावित झाले. हिमालयाच्या कुशीत वसलेल्या उत्तराखंडसारखी पर्वतीय भायंकर स्वरूपामुळे अनेक ठिकाणी जनजीवन ठप्प झाला आहे. चमोली, उत्तरकाशी, टिहरी, रुद्रप्रयाग आदी ठिकाणी पावसासोबत पर्वतांचे भूस्खलन होत आहे. दगड आणि माती वारंवार कोसळल्याने चार्धाम यात्रेच्या मार्गात अडथळा निर्माण झाला आहे. जोशीमठसारख्या शहरामध्ये भूस्खलनाचा धोका पुन्हा निर्माण झाला आहे. भूगर्भाशास्त्रज्ञांनी भूस्खलनाच्या नवीन प्रशासक म्हणून चिन्हांकित केलेल्या भागात रस्ते, वीज, रेल्वे यासारख्या प्रकल्पांवर काम सुरु असल्याने सर्वांक चिंतेत आहे. चार्धाम यात्रा मार्गावरील भूस्खलन क्षेत्र डोकेदुखी बनत आहेत. ऋषिकेश ते बद्रीनाथ यात्रा मार्गावर एकूण ५४ ठिकाणी भूस्खलन क्षेत्र आहेत. येथे अनेक वेळा भूस्खलनाच्या घटना घडल्या आहेत. हिमाचल प्रदेशाही उत्तराखंडसारखीच परिस्थिती आहे. अलिकडच्या मंडी जिल्ह्यामध्ये भूस्खलनाच्या भयानक घटना घडल्या आहेत. एकीकडे, पंतप्रधानांचा '१०-सूत्री आपत्ती जोखिम कमी करण्याचा' कार्यक्रम आहे, म्हणजेच आपत्तीमध्ये किमान धोका कार्यक्रम आहे आणि दुसरीकडे, हिमालयाच्या कुशीत असलेल्या पर्वतीय प्रदेशात मूलभूत पायाभूत सुविधांचे बांधकाम होत आहे. उत्तराखंडची लोकसंख्या सुमारे १.२५ कोटी आहे, परंतु तीर्थयात्रा आणि पर्यटनसाठी येथे येणाऱ्या लोकांची संख्या खूप जास्त आहे. अशा परिस्थितीत, चांगले रस्ते आणि वाहतूक व्यवस्था आवश्यक आहे, परंतु जेव्हा अशा विकासामुळे निसर्गावर संकट निर्माण होते, तेव्हा पुनर्विचार करावा लागेल. सरकार आणि समाज दोघांनाही गंभीरपणे घ्यावे लागेल की हवामान बदलाचा हिमालयावर सर्वाधिक परिणाम होतो आणि त्यामुळे उत्तर्दिखंडला भयानक आव्हानांना तोंड द्यावे लागत आहे. हिमालय प्रदेशालाही अशा आव्हानांना

तोंड घावे लागत आहे. संवेदनशील परिसरस्था, अत्युत्पासीत हवामान व ढगमुट्टी, भूस्खलन, अचानक पूर आणि हिमदीर्घी तलावा फुटण्याच्या वाढत्या घटनांमुळे उत्तराखंड असुसंधित होत आहे. पूर, भूस्खलन, अतिवृष्टी आणि जंगलातीव अगीशसल्ला नैसर्गिक आपत्तींमुळे दरवर्षी राज्याला मोठ्या प्रमाणात जीवित आणि मालमत्तेचे नुकसान होत आहे. दरवर्षी, राज्याच्या अर्थविकल्पातील मोठा भाग आपत्तींमुळे उद्ध्वस्त झालेल्या संरचनांच्या दुरुस्तीत वाया जातो. जुलै, ऑगस्ट आणि सप्टेंबरमध्ये पावसाळ्यात झालेल्या नुकसानाबाबत, एसडीसी फाउंडेशनच्या उत्तराखंड आपत्ती आणि अपवात विज्ञान उक्क्रम अहवालात असे म्हटले आहे की राज्यात दरवर्षी नवीन भूस्खलन क्षेत्रे

उत्तराखंड सरकार आणि जागतिक
बँकेच्या आपत्ती व्यवस्थान विभागाने
२०१८ मध्ये केलेल्या अभ्यासानुसार,
उत्तराखंडमधील ₹,६०० हून अधिक
ठिकाणी भूखलन क्षेत्र म्हणून
ओळखली गेली आहेत . अहवालाने
म्हटले आहे की राज्यात हजारो कोटी
रुपयांचे विकास प्रकल्प पडत तोडून
किता जंगल तेवढे करून बांधले जात
आहेत आणि त्यामुळे भूखलन क्षेत्रांची
संख्या वाढत आहे . भूखलनाच्या
प्रभाव क्षेत्रात वाढ होण्याचे एक प्रमुख
कारण म्हणजे भारतीय प्लेट्सची सतत
हाताचाल होय . या हाताचालीमुळे
खडकामध्ये असलेल्या भेगादेखील
सक्रिय होतात . पावसाळ्यात मातीची
पकड सैल झाल्यावर ही भूभंगिनी
क्रिया तीव्र होते .

विकसित होत आहेत. भारतीय
अंतराळ संशोधन संघनेच्या
आकडेवारीनुसार, १९८८ ते २०२३
दरम्यान उत्तरार्धमध्ये
भूखूखलनाच्या १२,३१९ घटना
घडल्या. २०१८ मध्ये राज्यात
भूखूखलनाच्या २१६ घटना घडल्या,
तर २०२३ मध्ये ही संख्या पाच
पटीने वाढून १,१०० झाली. २०२२
च्या तुलनेत, २०२३ मध्ये
भूखूखलनाच्या घटनांमध्ये सुमारे
साडेचार पटीने वाढ झाली आहे.
गेल्या वर्षी ऑगस्टमध्ये, घासाळवाड
भूखूखलनात २,४४६ घटनांची नोंद
झाली होती. ज्यामध्ये अनेक लोकांचा

मृत्यु झाला होता. या पावसाळ्यात ५०० नवीन भूखलनात क्षेत्रे ओळखली गेली आहेत. उत्तराखंड सरकार आणि जागतिक बँकेच्या आपत्ती व्यवस्थापन विभागाने २०१८ मध्ये केलेल्या अभ्यासानुसार, उत्तराखंडमधील ६,३०० हून अधिक ठिकाणे भूखलनात क्षेत्र म्हणून ओळखली गेली आहेत. अहवालात म्हटले आहे की प्रत्येक हजारो कोटी रुपयांचे विकास प्रकल्प पर्वत तोडून घाल्या जंगले नष्ट करून बांधले जात आहेत आणि त्यामुळे भूखलनात क्षेत्रांची संख्या वाढत आहे. भूखलनाच्या प्रभाव क्षेत्रात वाढ होण्याचे एक प्रमुख कारण म्हणजे भारतीय प्लेट्सची सतत हालचाल होय. या हालचालीमुळे खडकांमध्ये अपसव्यता भागांची संकष्ट होतात. पावसाळ्यात मोठ्याही पडकड सैल झाल्यावर ही भूभंगी क्रिया तैल होते.

पुनराखंड आणि हिमालय
हजाररख्खा पर्वतीय भागात, कमी
साक्षरते असल्यामुळे मातीची पकड
कमकुवत होत आहे, त्यावर, हंगामी
बदलांमुळे, अजानक मुसळधार
पाऊस आणि त्यानंतर लगेचच
तेजस्वी सूर्यप्रकाश भूखलनाची
प्रक्रिया मजबूत करतो. भूमीय
सर्वेक्षणशास्त्राच्या प्रकल्पांसाठी केले
जाणारे विध्वंस हिम-पर्वतांसाठी
योग्य नाही. ज्या प्रकल्पासाठी
सिल्टकरी बोटाद बांधला जात आहे
तो पर्यावरणीय प्रभाव मूल्यांकनाची
आवश्यकता टाळण्यासाठी लहान
तुकड्यांमध्ये दाखवण्यात आला
होता. हिमालयात भूभीय
उलथापालथ सुरुच आहे. येथे
झाडे जमीन बांधण्यात मोठी
भूमिका बजावत आहे. हे जाणून घेणे
महत्वाचे आहे की हिमालयीन
भूकंपीय क्षेत्रात, भारतीय प्लेट
युरेशियन प्लेटशी टक्कर घेते. जेव्हा
पर्वतावर जाऊन केवळ स्फोट होतात
आणि जेव्हा त्यांचे नैसर्गिक स्वरूप
बदलले जाते तेव्हा दिल्लीत भूकंपाची
शक्यता वाढतेच, परंतु यमुनेत कमी
पाण्याचे संकटदेखील निर्माण होते.
पूर्वी, उत्तराखंडमध्ये तीन-चतुर्थांश
भूखलनात पावसामुळे झाले होते, परंतु
आता पावसांतराची ही आपत्ती थांबत
नाही. गेल्या वर्षी हिवाळ्यात आणि या
वर्षी उन्हाळ्यातही अनेक मोठे
भूखलन झाले. अशा परिस्थितीत,
विकास, नैसर्गिक विकास आणि
श्रद्धेचे आनंदाचा त्याग करण्याची
भावना निर्माण करणे हे आमंत्रण
आहे. आणि देशाचा देणारा आहे.

जागतिक वारसा समितीच्या ४७ व्या सत्रात ही घोषणा करण्यात आली. युनेस्कोमधील भारताचे राजदूत विशाल शर्मा आणि भारतीय पुरातत्व सर्वेक्षणा आणि संचालय सहचालनापत्तयेचे हेमल दळवी हे देखील या सत्रात उपस्थित होते. महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी याला एक ऐतिहासिक कामगिरी आणि अभिमानाचा क्षण म्हटले. त्यांनी टि्वट करून महाराष्ट्रातील सर्व नागरिकांचे अभिनंदन केले. छत्रपती शिवाजी महाराजांचे १२ जागतिक वारसा किल्ले १७ व्या-१९ व्या शतकात बांधले गेले. यापैकी ११ किल्ले रायगड, राजगड, प्रतापगड, पन्हाळा, शिवनेरी, लोहागड, साल्हेर, सिंधुदुर्ग, विजयदुर्ग, सुवर्णाडुंग, खांदेरी हे महाराष्ट्रात आहेत आणि एक किल्ला तामिळनाडूमध्ये आहे. साल्हेर, शिवनेरी, लोहागड, रायगड, राजगड आणि जिंजी हे डोंगरी किल्ले म्हणून प्रसिद्ध आहेत तर प्रतापगड हा डोंगरी-वल किल्ल्यांमध्ये आणि पन्हाळा हा डोंगरी-पठार किल्ल्यांमध्ये गणला जातो.

जनसुरक्षा

म हाराष्ट्र विधानसभा आणि विधान परिषदेत बहुमताने मंजूर झालेले विशेष जनसुरक्षा विधेयक हे राज्याच्या अंतर्गत सुरक्षेसाठी एक महत्वाचे पाऊल ठरत आहे. मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांच्या नेतृत्वाखाली राज्य सरकारने घेतलेला हा निर्णय केवळ कायदा आणि सुव्यवस्थेचा प्रश्न नाही, तर तो लोकशाहीच्या संवेदनशील रक्षणाचा भाग मानावा लागेल. माओवाद व नक्षलवाद हे केवळ जंगलात लपून बसलेल्या बंदूकधारींचे प्रश्न राहिलेले नाहीत. त्यांच्या विचारधारेला शहरी भागात गुप्त पोर्तबा मिळतो आहे आणि आंदोलने, लेख, कार्यशाळा, विविध माध्यमातून सरकारविरोधी चळवळी उभारल्या जात आहेत. या कृती फक्त मतभिन्नता नसून, देशाच्या संविधानिक रचनेच्या विरोधात आहे. महाराष्ट्रात अलापप्रताप अशा विचारधारेवर प्रतिबंध करणारा स्वतंत्र कायदा नव्हता. पोलिसांना केंद्र सरकारच्या कायद्यांचा आधार घ्यावा लागत असे, त्यामुळे अनेक वेळा कारवाईसाठी प्रशासकीय अडथळे निर्माण होत. छत्तीसगड,

पर्यट

आ पल्या देशात रोजगारासाठी अनेक पर्याय उपलब्ध होऊ शकतात. परंतु त्यासंदर्भात केन्द्र

विजयदुर्ग, खादरी, सुवर्णदुर्ग आणि सिंधुदुर्ग यांना किनारी बेट किल्ले म्हणतात. यापैकी शिवनेरी किल्ला, लोहगड किल्ला, रायगड किल्ला, सुवर्णदुर्ग किल्ला, पन्हाळा किल्ला, विजयदुर्ग किल्ला, सिंधुदुर्ग किल्ला आणि जिंजी किल्ला हे भारतीय पुरातत्व सर्वेक्षण विभागाच्या देखरेखीखाली आहेत. तर साल्हेर किल्ला, राजगड किल्ला, खादरी किल्ला आणि प्रतापगड किल्ला हे महाराष्ट्र सरकारच्या पुरातत्व आणि संग्रहालय संचालनालयाद्वारे संरक्षित आहेत.

या एतिहासिक किल्ल्याचे महत्त्व आता जागतिक स्तरावर देखील पोहोचणार आहेत. त्यामुळे राज्य सरकारची जबाबदारी आता वाढली आहे. या सभे किल्ल्याची निर्मा राखण्याची त्या ठिकाणी मूलभूत सुविधा निर्माण करण्याची, आजूबाजूचा परिसर स्वच्छ राखण्याची व किल्ल्यासभोवतालचे अतिक्रमण हटविण्याची जबाबदारी राज्य सरकारची आहे. हे सर्व निकषांचे पालन करण्याची जबाबदारी राज्य सरकार सह सर्व जनतेची आहे. निकषांचे पालन केले नाही तर युनेस्को हा दर्जा काढून घेते, याची आतापर्यंतची दोनच महधणणे आहेत एक उदाहरण आहे ओमान मधल्या अरबियन

आवरिक्स अभयारण्याचे आणि दुसरे उदाहरण आहे ड्रेस्डन व्हॅलीचे. जर्मनीतील ड्रेस्डन व्हॅलीला जागतिक वारसा दर्जा मिळाला पण निकष न पाळल्याने तो २००९ ला काढून घेतला. महाराष्ट्रातील रायगड जिल्ह्यात असलेला हा किल्ला एका टेकडीवर बांधलेला आहे. छत्रपती शिवाजी महाराज जेव्हा मराठा साम्राज्याचे

शासक बनले तेव्हा त्यांनी
रायगडला आपली राजधानी
बनवले. त्यांच्या कारकीर्दीत

विशेष

प्रा. डॉ. सुधीर अग्रवाल

१९६१९४३०६

त्यांनी रायगड किल्ल्यासह रायगडमध्ये अनेक
इमारती बांधल्या आणि विकसित केल्या.
किल्ल्यावर जाण्यासाठी लोकांना १३३७
पायऱ्या चढाव्या लागतात. किल्ल्यावर
जाण्यासाठी रोपवे देखील बांधण्यात आला
आहे. महाराष्ट्रातील पुणे जिल्ह्यातील एका
टेकडीवर बांधलेल्या या किल्ल्याला मुरुंबदेव
म्हणून ओळखले जात असे. ज्या टेकडीवर हा
किल्ला बांधला आहे त्याला मुरुंब देवीचा डोंगर
म्हणतात. रायगड राजधानी होण्यापूरी
होय किल्ला २६ वर्षे छत्रपती शिवाजी महाराजांची

राजधानी होता. शिवाजी महाराजांनी त्यांचे बहुतेक आयुष्य राजगड किल्ल्यात घालवले. त्यांचा मुलगा राजाराम याच किल्ल्यात जन्मला. त्यांच्या पत्नी सईबाईंचेही निधन राजगडा किल्ल्यात झाले. महाराष्ट्रातील सातता जिल्ह्यातील महाबळेश्वर शहरापासून २० किमी अंतरावर असलेल्या प्रतापगड किल्ल्याच्या बांधणी छत्रपती शिवाजी महाराजांनी १६६६ मध्ये केली होती. या किल्ल्याच्या आत माँ भवानी आणि भगवान शिव यांचे मंदिर आहे. अप्रझल खानविरुद्धचे युद्ध जिंकल्यानंतर छत्रपती शिवाजी महाराज या किल्ल्यावर परतले. आज हा किल्ला पर्यटन स्थळ आहे. महाराष्ट्रातील कोल्हापूर जिल्ह्यातील सह्याद्री टेकड्यांवर असलेला ३१७७ फूट उंचीवर पन्हाळ किल्ला बांधला आहे. हा किल्ला १२ व्या शतकात राजा भोज यांनी बांधला होता, परंतु १९५९ मध्ये छत्रपती शिवाजी महाराजांनी आदिलशाहीकडून हा किल्ला जिंकला. छत्रपती शिवाजी महाराज या किल्ल्यात युद्धांचे नियोजन करायचे. मराठे आणि विजापूर यांच्यात या किल्ल्याजवळ युद्ध झाले. हा किल्ला सुमारे ७ किलोमीटर परिसरात पसरलेला आहे. महाराष्ट्रातील पुणे जिल्ह्यातील जुन्नर गावाजवळ बांधलेला हा किल्ला छत्रपती शिवाजी महाराजांचे जन्मस्थान आहे.

वर्धा

जनसुरक्षा कायदा : अंतर्गत सुरक्षेचा नवा किल्ला

म हाराष्ट्र विधानसभा आणि विधान परिषदेत बहुमताने मंजूर झालेले विशेष जनसुरक्षा विधेयक हे राज्याच्या अंतर्गत सुरक्षासाठी एक महत्वाचे पाऊल ठरत आहे. मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांच्या नेतृत्वाखाली राज्य सरकारने घेतलेला हा निर्णय केवळ कायदा आणि सुव्यवस्थेचा प्रश्न नाही, तर तो लोकशाहीच्या संवेदनशील रक्षणाचा भाग मानला जाणाला. माओवादा व भक्षलवाद हे केवळ जंगलाला लपून बसलेल्या बंदूकधारींचे प्रश्न राहिलेले नाहीत. त्यांच्या विचारधारेला शहरी भागात गुप्त पाठिंबा मिळतो आहे आणि आंदोलने, लेख, कार्यशाळा, विविध माध्यमातून सरकारविरुद्धी चळवळी उभारल्या जात आहेत. या कृती फक्त मत्तबिन्नता मसून, देशाच्या संविधानिक रचनेच्या विरोधात आहे. महाराष्ट्रात आतापर्यंत अशा विचारधारेवर प्रतिबंध करणारा स्वतंत्र कायदा नव्हता. पोलिसांना केंद्र सरकारच्या कायद्यांचा आधार घ्यावा लागत असे, त्यामुळे अनेक वेळे कारवाईसाठी प्रशासकीय अडथळे निर्माण होत. छत्तीसगड,

आंध्र प्रदेश, तेलंगणा या राज्यांमध्ये असे कायदे अस्तित्वात असताना, महाराष्ट्रात त्याची उणीव जाणवत होती. ही पोकळी भरून काढणारा जलसुरक्षा कायदा म्हणून सरकारने पुढाकार घेतला आहे. मुख्यमंत्री फडणवीस यांनी स्पष्ट केले आहे की, हा कायदा अजामीनपात्र व प्रतिबंधात्मक स्वरूपाचा असला तरी तो व्यक्तींच्या अभिव्यक्ती स्वातंत्र्यावर गदा आणणारा नाही. समाजमाध्यमे, प्रसारमाध्यमांवर कोणताही दबाव टाकण्याचे हेतू नाही.

प्रास

केवळ अशा संघटनांवर लक्ष केंद्रित केले जाईल, ज्यांचे उद्दिष्ट राज्यघटनेच्या विरोधात असून, अंतर्गत सुरक्षेला धोका निर्माण करण्याचे आहे. हा कायदा डाव्या विचारसरणीच्या पक्षांच्या विरुद्ध नाही, असे मुख्यमंत्र्यांनी ठामपणे सांगितले. शिक्षक, विद्यार्थी, सामान्य नागरिक यांनी आंदोलन केल्यामुळे त्यांच्याच कारवाई होईल, असे नव्हे. हा कायदा व्यक्ती नव्हे, तर संघटना केंद्रस्थानी ठेवून तयार करण्यात आलेला आहे. गेल्या काही वर्षांत केंद्र सरकार आणि राज्य सरकारांनी माओवादी

चळवळीवर गंभीर उपाययोजना केल्या.
परिणामी या चळवळीमध्ये बऱ्यापैकी घट झाली. मात्र काही तालुक्यांमध्ये अजूनही त्यांचा प्रभाव जाणवतो. शहरांतून या चळवळींना वैचारिक पोसणारा हात मिळतो, हे सरकारचे निरीक्षण आहे. याच पार्श्वभूमीवर, जनसुरक्षा कायदा म्हणजे विचारवाऱ्या आदुर्त येणाऱ्या संदर्कास्थानांना अटकाव घालण्याचं साधन ठरत आहे. या कायद्यामुळे नक्षलवादी चळवळींना, शहरी

मोक

माओवादी समर्थक संघटनांना व त्यांच्याशी संलग्न चळवळींना लक्ष्य करतो येणार आहे. अशा घाटांकडून विविध अंदोलनांच्या माध्यमातून सरकारविरोधी रोष निर्माण करून अराजकता पसरवण्याचा प्रयत्न केला जातो.हा कायदा अशा अराजकतेला पायबंद घालून, कायदा-सुव्यवस्था अबाधित राखण्यास मदत करेल. या कायद्यावर टीकाही होणार हे निश्चित आहे. अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याच्या अधिकाराचे रक्षण करत असताना अशा कायद्यांचा जबावर केला जाणार अशी टीका केला जाऊ शकते. मात्र या कायद्याची अंमलबजावणी

पारदर्शक, न्याय्य आणि संविधानाच्या चौकटीतच होणार असल्याचे या विधेयकाचे प्राप्ती आहे. जनसुरक्षा कायदा म्हणजे राज्यच्या अंतर्गत सुरक्षेच्या व्याख्येतील एक निर्णायक टप्पा आहे. हा कायदा दहशतवाद, माओवाद, नक्षलवादसारख्या धोरणात्मक शत्रूंना रोखण्यासाठी एक हत्यार म्हणून वापरला जाईल, या हत्याराचा वापर करताना राजकीय शत्रुत्वपेक्षा लोकशाहीचे रक्षण हा प्रामाणिक उद्देश सरकाराच्या केंद्रस्थानी आहे. महाराष्ट्र सरकारने जनसुरक्षा कायद्याच्या अखंडतेसाठी अंतर्गत सुरक्षेसाठी एक पाऊल पुढे टाकले आहे. या कायद्याची अंमलबजावणी पारदर्शक राहणार असून, नागरिकांना सुरक्षित वातावरण निर्माण करून देण्यासाठी हा कायदा असल्याची पगवारी सरकारने दिली आहे. यामुळे या कायद्याविषयी भीती वाळण्याचे काहीच कारण नसून, या कायद्या विषयी गैरसमज पासण्याच्यांच्या अपप्रचाराला सामना या सरकारांनी बळी पडू नये.

सजयासह ठाकूर
नक्षलविषयक अभ्यासक
नागपूर

भारत घुसखोरांवर केव्हा कारवाई करणार?

इ स्त्रावलविरुद्धच्या युद्धानंतर इराण आता सावरतो आहे. युद्धामुळे झालेले नुकसान भरून काढतांना ज्यामुळे देशाला फाटका बसला याचा शोधही घेत आहे. अफगाणिस्तानातील गरिबामुळे राजघराण्याच्या आशेने इराणमध्ये आलेल्या आणि अवैधपणे राहणाऱ्या अफगाणी नागरिकांपैकी काहींनी इस्त्रावेलसाठी हेरिगरी केलेल्याचा इराणचा दाट संशय आहे, त्यामुळे भविष्यातील सुरक्षेच्या दृष्टीने इराणने आता देशात अवैधपणे राहणाऱ्या अफगाणी नागरिकांना मायदेशी पाठवण्याची मोहीम हाती घेतली आहे.

मागील १५ दिवसांत कागदपत्राविना राहण्याचा प
लाखांहून अधिक अफाणी नागरिकांना इराणने हाकलून
लावले आहे. इराणच्या या निर्णयावर अनेक
मात्रावाधिकाार संघटनांनी आवाज उठवला असला तरी
इराणने त्यांना न जुमानता आपल्या निर्णयावर ठाम
राहण्याचा निर्णय घेतला आहे. अमेरिकेत ट्रम्प सरकार
आह्यातूनचरत त्यांनीही अशाच स्वरूपाची कारवाई केली
होती. देशाच्या सुरक्षेपुढे भाव भावना निरर्थक असल्याची
साक्ष या दोन्ही देशांनी जगाला दिली आहे याउलट भारत
मात्र देशात अवैधधर्णे
राहण्याचा १० कोटीहून
अधिक बांगलादेशी आणि
रोहिंच्या घुसखोरांना गेल्या
अनेक वर्षांपासून पोसतो
आहे. पहलगाम हल्ल्यानंतर
पाकिस्तानविरुद्ध झालेले युद्ध
थोडक्यात आटपले असले

घुसखोरांनी आसामच्या हजारो चौरस किलोमीटर परिसरावर अतिक्रमण केले आहे या परिसरात कागवाईसाठी जाण्याचा अतिक्रमणविरोधी पथकांना आणि पोलिसांना ते जुमानत नाहीत, बांगलादेश सीमेलगतच्या सर्वच राज्यांत जवळपास अशीच परिस्थिती आहे. पश्चिम बंगाल तर बांगलादेशी घुसखोरांना आश्रय देणारे प्रमुख राज्य मानले जाते. आगेत हे बांगलादेशी अधिककाळ या सीमेलगतच्या भागात राहत नाही. सीमेलगतच्या भागात या बांगलादेशींना भारतीय नागरिकत्वाची सरकारी कागदपत्रे मिळवून देण्याचा अनेक टोळ्या अन्धकुरीत्या कार्यरत आहेत. सरकारी कागदपत्रे बनवल्याने हे घुसखोर भारतातील प्रमुख शहरांपर्ये जाऊन आपले बस्तान मांडतात. विकसनशील शहरे हे या घुसखोरांची प्रमुख आश्रयस्थाने आहेत. विकसनशील शहरांत मोठमोठ्या इमारतींची कामे सातत्याने चाललेली असतात. या ठिकाणी कमी रोजंदारीत काम करणारे बिगारी कंत्राटदारांना हवेच असतात. बांगलादेशी घुसखोर त्यांची ही गरज भागवतात. इथेच यांच्या निवाऱ्याची सोयही केली जाते. एकदा बस्तान बसले की हे लोक आपल्या संपूर्ण कुटुंबीयांना घेऊन त्या ठिकाणी येतात. नवी मुंबई, पुणे, ठाणे, मुंबई या प्रमुख शहरांसह

राज्यातील

मंगला
जगन घाणेकर
 १९६४-१९७०

जळो पसरवले आहे. पंजाब, हरियाणा आणि उत्तरेकडील काही भागांत जिथे मोठ्या प्रमाणात कॉन्स्ट्रक्ट पद्धतीने शेती केली जाते अशा ठिकाणीही या घुसखोरांना सहज रोजगार उपलब्ध होतो. प्रमुख शहरांमध्ये या बांगलादेशी घुसखोरांना आश्रय देणाऱ्या, त्यांना रोजगार उपलब्ध करून देणाऱ्या आणि व्यवसायासाठी भांडवल मिळवून देणाऱ्या ठोळ्याही कार्यरत आहेत. आजच्या घडीला मुंबई शहरातील बहुतांश रेल्वे स्थानकांनाजिकच्या मंडळांमध्ये घुसखोरांनी अनधिकृत टपच्या थाटल्या आहेत ज्यांना स्थानिक लोकप्रतिनिधी, भ्रष्ट पोलीस अधिकारी आणि पालिका कर्मचारी यांच्याकडून संरक्षण मिळत आहे. आजतागायत १० कोटीहून अधिक बांगलादेशी नागरिकांनी भारतात घुसखोरी केल्याचा अंदाज जगणकार वर्तवतात. जागतिक लोकसंख्येत अग्रक्रम मिळणाऱ्या भारतामध्ये बांगलादेशी घुसखोरांची मोठा वाटा आहे.

बांग्लादेशी नागरिकांची भारतातील घुसखोरी
आजमितीला जटील समस्या बनली आहे. बांग्लादेशी

प्रत्येक खेड्यात छोट्या कारागिरांमुळे सुद्धा रोजगार कमावण्याची क्षमता आहे. तर निरसनगिने परिपूर्ण असलेल्या देशाच्या अनेक भागांमध्ये परिपूर्णतऱासाठी उद्देग रोजगार मिळवून देऊ शकते. मात्र यासाठी लागणाऱ्या मूलभूत सोयी-सुविधांपकडे सकाकारचे मोठ्या प्रमाणात दुर्लक्ष होते. त्याचे मोठे परिणाम पडताना उद्देगीयर होतात. त्यामुळे निरपटकांना चांगल्या दर्जाच्या सोयी-सुविधा हव्या असतात. या सोयी-सुविधांमध्ये अनेक अडथळे असल्यामुळे अनेक ठिकाणी स्वतःच्या जोखीमवर पर्यटनासाठी जावे लागते. तिथे गेल्यावर खात्रीशीर सेवा सुविधा मिळतीच हे सांगता यात नाही. अडीअडचणीच्यावेळेला त्या त्या भागातल्या पोलिसांकडून सुरक्षितता किंवा मदत मिळेलच याबद्दलही खात्री देता येत नाही. म्हणून सर्वथम या सेवासुविधा आणि सुरक्षिततेबाबत पर्याप्त आशवस्त झाले पाहिजे.

पर्यटकाना आवश्यक असलेल्या दळणवळण सुविधेमध्ये प्रवास हा तितकाच महत्त्वाचा ठरतो. आपण फसवले जाणार नाही

 लोकसंचाद

मातीच्या गणेशमूर्ती
माफक दरांत मिळव्यात

यंदा प्लास्टर ऑफ पॅरिसच्या मूर्तीवर बंदी आणणार असल्याचे जाहीर केल्यानंतरही गेल्याच मासात यावर यूटन घेऊन सरकाराने प्लास्टर ऑफ पॅरिसच्या मूर्तींना अनुमती दिली आहे. पर्यावरणप्रेमी तसेच सामाजिक संघटनांच्या प्रबोधनामुळे गेल्या काही वर्षात गणेशचतुर्थीच्या निमित्ताने शाडू मातीची मूर्ती घरी आणण्याच्या प्रमाण वाढले आहे. यावर्षी समस्त गणेशमूर्ती विक्री केंद्रांत प्लास्टर ऑफ पॅरिससोबत मातीच्या मूर्तीही विक्रीसाठी ठेवण्यात आल्या आहेत. गणेशचतुर्थीच्या काळात पुजली जाणारी गणेशमूर्ती ही मूर्तीचेक्यासून म्हणजेच गणेशमासून बनवली जावी असा शास्त्रसंकेत आहे. त्यामुळे ग्रामीण

किंवा लुबाडले जाणार नाही याची पर्यटकांना भीती असते. बऱ्याचदा टॅक्सी, हेलिकॉप्टर, विमानसेवा याबाबतचीही पर्यटकांना मोठा धोका पत्करावा लागतो. जी चिंता करणारी बाब ठरते. देशातील त्या त्या भागातल्या राज्य सरकारांकडून याबाबतची सर्वाधिक काळजी घेतली गेली पाहिजे. सर्वसाधारणपणे पर्यटक येतल्या मौजमसेसाठी वेतात. असा स्थानिक जनतेचा आणि सरकारी यंत्रणांचाही समावेश असतो. म्हणून पर्यटकांकडे बघण्याची बेफिकरी वृत्ती अनेक धोक्यांना आमंत्रण देणारे ठरू शकते. अलीकडेच चारधाम यात्रेसाठी मिळणाऱ्या हेलिकॉप्टर सेवेबाबत उत्तराखंड सरकारकडून अक्षय्य हेल्डसंड झाली होती. केदारनाथला जाणारे हे हेलिकॉप्टर पडून महाराष्ट्रातले चार जण होते. अहमदाबादच्या विमान दुर्घटनेपाठोपाठ हा हेलिकॉप्टरचा अपघात एकूणच प्रवाशांच्या आणि पर्यटकांसाठी सुद्धा सुरक्षिततेवर प्रश्नचिन्ह निर्माण करणारा ठरतो. यासंदर्भातल्या अनेक घटना वर्षेभरात कुठे ना कुठे घडत असतात. घटना वर्ष पर्यटनाच्या प्रवासापासून ते निवासापर्यंत खात्रीशीर व्यवस्था होऊ शकत नाही. ही बाब स्पष्ट होते.

जो उद्योग म्हणजे व्यवसाय अर्थव्यवस्थेसाठी मोठा हातभार देऊ शकतो.

त्याकडेदेखील होणारे हे दुर्लक्ष
आश्चर्यजनकच ठरते. जर यामध्ये आमूलाग्र
बदल झाला तर रोजगार आणि आर्थिक
उलाढाल यामध्येदेखील लक्षणीय वाढ होऊ
शकते. अर्थातच हा संपूर्ण व्यवसाय या
सेवा आणि सुखितता या दोनच गोष्टींवर
आधारलेला आहे. याबात मोठी दुरवस्था
झालेली दिसूच येते. भारतीय किंवा परदेशी
पर्यटकांची वाढती संख्या लक्षात घेतली तर
ही क्षेत्रात युद्धपातळीवर अनेक
सुधारणा करण्याची आवश्यकता
आहे. पण दुर्दैवाने त्याबाबतीत

दृष्टिकोन
मधुर घुटे
 १४२०५६६४०४

प्रचंड निष्काळजीपणा झालेला पाहायला मिळतो. देशभरातून लाखोच्या संख्येने पर्यटक आपल्या महाराष्ट्रात येत असतात. त्या सर्वांना परिपूर्ण मार्गदर्शन करणारी पर्यटन कार्यालय महाराष्ट्रात नाही. मुंबईसारखी आंतरराष्ट्रीय महानगरी महाराष्ट्राला लाभली आहे. अजिंठा-वेरुळसारख्या लेण्या आहेत जिथे आंतरराष्ट्रीय पर्यटक मोठ्या प्रमाणात येतात. अनेकांना मुंबईचे मोठे आकर्षण असते. याशिवाय गड किल्ल्यासारखे वरदान लाभलेल्या महाराष्ट्राने तिथेदेखील पुरेशा सोयीसुविधा केलेल्या नाहीत. निसर्गाची मोठी कृपा लाभलेल्या शेकडो किलोमीटरच्या

समुद्रकिनारा पण त्याकडे देखील पर्यटनाच्या
चाणाक्षबुद्धीने पाहिले गेलेले नाही.
शेजारच्या गोवा राज्याची सगळीच
अर्थव्यवस्था या समुद्रकिनार्याच्या
पर्यटनातून चालत असते. कोकण रेल्वे
झाल्यानंतर तरी तिथल्या पर्यटनात वाढ
होईल अशी अपेक्षा होती. त्यामधून
कोकणातल्या लोकांना रोजगाराची मोठी
संधी उपलब्ध झाली असती. पण आता
तिथला बराचसा रोजगार तर परप्रांतींच्या
हातात जाऊ लागला आहे. ती महाराष्ट्र
सरकार याकडे मोठे दुर्लक्ष करीत आहे.

आजच्या विज्ञान तंत्रज्ञानाच्या युगात अनेक सेवासुविधा मिळवून देण्याचीच आहे. ऑनलाईन व्यवस्था सहजपणे होऊ शकते. किमान सुरक्षिततेचा जो महत्त्वाचा मुद्दा आहे त्याबाबत सरकारी पुढाकार असणे अत्यंत गरजेचे आहे. स्वाभाविकपणे सरकार काही शकत नाही हे गृहीत धरून लोकांना खासगी संस्थांचा, एजन्सीचा आधार घ्यावा लागतो आणि मग त्यांनीही पुरवलेल्या सेवेवरच समाधान मानावे लागते. प्रामुख्याने पर्यटनाशी निगडित अनेक व्यवसायांपासून वंचित राहणाऱ्यांही वेळ येऊ शकते. बऱ्याच वेळेला पर्यटकांना सेवा देणाऱ्यांचा शाप देण्याचे प्रकार घडत असतात. पुढच्या काही वर्षांनंतरचा विचार करून देताना थोर महाराष्ट्रात प्रभावशाली पर्यटन धोरण राबविण्याची गरज आहे.

आला आहे तो पूर्णपणे राजकीय वादतो कारण
महाराष्ट्र काळ्यात होऊ घातलेल्या पालिका,
महानगर पालिका, जिल्हा आणि तालुका
पंचायत समितीच्या सांख्यिक निवडणुकीत
अमराठी लोकांची मते आपल्यालाच
मिळवीत या उद्देशाने सत्ताधऱ्यांनी हा मुद्दा पुढे
आणला असण्याची शक्यता नाकारता येत
नाही. मुंबई ही देशाची आर्थिक राजधानी
आहे. तिचे आंतरराष्ट्रीय स्तरावर नाव पोचले
आहे. मुंबई आपल्या ताब्यात घेण्यासाठी हा
सेख अड्डाहास केला जात आहे का ? हा
देखील सवाल उपस्थित होतो आहे. देशाच्या
कानकांपेक्षातून रेजीडेंटसाठी आलेल्या
अमराठी लोकांची मते घेण्यासाठी हिंदी
भाषेच्या आडून सत्ताधारी नवीन डाव टाकत
आहेत मात्र आगामी काळ्यात हा डाव परतून
लाहल्यशिवाय मराठी माणूस गप्प बसणारं
नाही

राजू जाधव
मांगूर, जि. बेळगाव

